

Lange Kerkdam 97, woonhuis met toegangshek en garage

Adres	Lange Kerkdam 97
Postcode	2242 BT
Kadastraal nummer	B 6460
Naam	Huize Agatha
Beschermd gezicht	Ja
Aantal onderdelen behorend tot het beschermde monument	3
Benoeming onderdelen complex	Woonhuis; toegangshek; garage
Oorspronkelijke functie	Wonen; erfafscheiding
Datering/Bouwjaar	1914

Omvang bescherming

De bescherming betreft het WOONHUIS, TOEGANGSHEK, bestaande uit twee hekpijlers en twee draaihekken en GARAGE. De houten uitbouw onder lessenaarsdak van de garage is niet bij de bescherming betrokken.

Het interieur maakt onderdeel uit van de bescherming voor wat betreft de oorspronkelijke indeling en detaillering.

Inleiding

Het huis werd in 1914 ontworpen door architect A.J. van Doorn in de Nieuw Historiserende Stijl in opdracht van de Rotterdammer A.J. Wolff. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het huis Huize Djimat genoemd. Het huis is dan waarschijnlijk gevorderd, want het is een van de plaatsen waar radiotoestellen ingeleverd dienen te worden. Ook was de garage in 1943 een groente- en fruitdistributie-locatie. Het huis kwam in de jaren vijftig in bezit van dokter F.L.L.M. (Frans) Merckelbach (1919-1997). Hij was opgeleid als orthopedisch chirurg, maar richtte zich op de toepassing van de celtherapie van professor Paul Niehans. Hij werd internationaal bekend en was onder meer de lijfarts van Picasso, Christina Deutekom, prinses Irene en schilder Kees van Dongen.

Het huis is in interieur en exterieur vrijwel geheel bewaard gebleven. In 1925 bestond er een plan om een serre aan de achterzijde op de bestaande uitbouw te bouwen, ontworpen door N.H. de Roo. Dit is niet uitgevoerd. In 1944 werd door architect A. van Essen uit Voorburg herstelwerkzaamheden uitgevoerd, waarbij de vensterpartij in de voorgevel (rechts) gewijzigd wordt. Ook werd het toegangsportaal van de dienstingang aan de linkerzijgevel dichtgezet. In 1960 werd het overdekte terras aan de oostzijde dichtgezet met glas.

Behalve het toegangshek is er ook een garage uit de bouwtijd, die eveneens door architect A.J. van Doorn is ontworpen, samen met de gemetselde tuinmuur die nog gedeeltelijk bewaard gebleven is.

Bij de bouw was de garage een koetshuis met paardenstal (met drie boxen). Het plan om de garage in 1950 uit te breiden is niet uitgevoerd; wel is de garage later uitgebreid met een lage uitbouw, die ruimte bood voor de 'neus' van een auto, om zodoende twee auto's achter elkaar te kunnen stallen. De garage heeft een haard met een schoorsteen, die vermoedelijk zijn aangebracht ten tijde van de functie als groente- en fruitdistributie-locatie. De muur tussen koetshuis en paardenstallen is verwijderd.

Over de architect

Architect Adrianus Johannes van Doorn (1870-1950) was vooral werkzaam in Rotterdam. Als lid van de Gereformeerde Kerk kreeg hij zijn opdrachtgevers hoofdzakelijk uit deze kring. Zo ontwierp hij onder andere de Oranje Nassauscholen en de Gereformeerde kerken in de wijken Bospolder en Charlois. Daarnaast ontwierp de veilinggebouwen op de Linker Maasoever. Zijn architectuur had aanvankelijk een historiserend karakter. Dat komt ook bij villa Agatha aan de Lange Kerkdam in Wassenaar naar voren, die Van Doorn in 1914 ontwierp. Met zijn symmetrische opzet, zijn monumentale entreepartij en vensterdetailering met roedenverdeling en de luiken, getuigt het gebouw van de nieuw historiserende stijl die in deze jaren opgeld deed. In de jaren twintig werd de architectuur van de Amsterdamse school bepalend voor Van Doorns' oeuvre.

Over Lange Kerkdam

De Lange Kerkdam is een west-oost georiënteerde, middeleeuwse dam tussen twee strandwallen, namelijk van de strandwal waarop de Rijksstraatweg ligt naar de hoger gelegen gronden waarop de dorpskerk gesitueerd is. De dam is gericht op de Dorpskerk en is de toegangsweg naar het dorp vanuit het oosten/vanuit Voorschoten. De dam speelt daarom al eeuwenlang een belangrijke rol in als een van de hoofdverkeersaders van Wassenaar. Dit werd nog van groter belang vanaf het moment dat het treinstation in Voorschoten aangelegd werd. Wegen werden verbeterd voor de bereikbaarheid van het station en een stoomtram (1883-1893) en later paardenomnibus (1893-1923) verzorgden het openbare transport. De toevoeging 'lang' heeft te maken met de aanwezigheid van een andere dwarsdam ter hoogte van de Rust en Vreugdlaan, die Korte Kerkdam werd genoemd.

De vroegste bebouwing langs de dam stamt uit 1909; de bouw startte op de hoek Lange Kerkdam-Middelweg; ook bij het kruispunt bij de Langstraat ontstond in dezelfde tijd bebouwing, waaronder Lange Kerkdam 1 uit 1909 (gesloopt in 1976) en nummer 3 uit 1911. Voor die tijd lagen er langs de dam onbebouwde landerijen onder meer in het bezit van Prins Frederik en baron Van Heeckeren van Wassenaar. Ook hadden kerken en kloosters er bezittingen, waaronder het St. Pieters vicarie van de Willibrorduskerk. De bouw langs de dam werd vanaf 1914 gereguleerd via een gemeenteverordening; uit deze tijd stammen de ca. 70 meter diepe kavels aan de onevenzijde tussen de Zijlleen en de Rijksstraatweg.

Stedenbouwkundige aspecten

Het vrijstaande huis ligt aan de Lange Kerkdam, omringd door een royale tuin en erf van totaal ca. 70 meter diep en ca. 40 meter breed. Hiermee is het huis gelegen op de grootste kavel aan de Lange Kerkdam. De ontsluiting is links van het perceel en bestaat uit een auto-oprit naar de meer dan vijftig meter achter op het diepe perceel gelegen garage. De oprit wordt aan de straat geflankeerd door een toegangshek.

Architectonische beschrijving¹

Het deels onderkelderde huis bestaat uit twee bouwlagen met een schilddak. Het rechthoekige basisvolume is verbijzonderd door twee driezijdige erkers en door een serre aan de achterzijde en het (oorspronkelijk overdekte) portaal van de dienstingang aan de linkerzijde. Aan de oostzijde

¹ Deze beschrijving is geen uitputtende beschrijving maar een beknopte schets van de belangrijkste aspecten ten aanzien van hoofdvorm, materialen en detailering.

bevindt zich een terras en een dichtgezette veranda. Boven de erker aan die zijde risaleert de gevel, die wordt doorgezet boven de dakvoet met een tuitgevel. Het huis is opgetrokken in baksteen (kruisverband), waarbij het trasraam wordt afgesloten door een rij vormbakstenen. De lekdorpels zijn van hardsteen; lateien van zandsteen. Het dak heeft een ruim overstek, afgewerkt met hout en rustend op houten klossen, die rusten op een sierrand van vormbaksteen. De rechtgesloten vensters hebben houten, roedenverdeelde (schuif)ramen – grotendeels met louvreliken. Ook de erkers zijn van hout, zijn roedenverdeeld en hebben een samengesteld boeiboord. Het dak is gedekt met rode Tuiles du Nord. Er zijn twee schoorstenen, waarbij die op de daknok verrijkt is met siersmeedwerk. Op het voorste dakschild bevindt zich een houten dakkapel met segmentboogvormige bekroning. De entree bestaat uit een hardstenen stoep, paneel deur met omlijsting, bovenlicht met lantaarn en segmentboogvormige afsluiting met daarin wapens. Aan de achterzijde is de entree naar de tuin vanuit de rechthoekige erker gevormd door een stoep, geflankeerd met keermuren, het geheel gedekt met hardstenen dekplaten. Er is een siersmeedijzeren muuranker toegepast. Bij het trappenhuis liggen de lichten, waaronder een rond venster, in een spaarveld. Het huis heeft veel van dit soort verfijningen, zoals bijvoorbeeld ook de wijze waarop de stijlen van de erkers zijn gedetailleerd.

Interieur

Het interieur is grotendeels bewaard gebleven en bevat oorspronkelijke details zoals de afwerking van hal, stucplafonds, marmeren vloeren, oorspronkelijk hang- en sluitwerk alsmede deurknoppen, glazen tochtdeur met zij- en bovenlichten, kamer en suite. In het trappenhuis bevindt zich een rond glas-in-lood venster met gebrandschilderd glas met oost-indische kers. Het interieur is beïnvloed door de Art Nouveau. De kelder is uitgevoerd met troggewelven en ijzeren liggers.

Toegangshek

Het hek bestaat uit twee gemetselde hekpijlers met stenen voeten en dekplaten, twee smeedijzeren draaihekken en een smeedijzeren bekroning.

Garage

Vanuit een rechthoekige plattegrond opgetrokken garage van één bouwlaag met kap, verbonden met de tuilmuren langs de perceelsgrens en gesitueerd op het achtererf, aan het einde van de links van het perceel gelegen auto-oprit. De bakstenen garage heeft een schildkap, gedekt met rode Tuiles-du-Nord. Aan de voorzijde bevindt zich links een oorspronkelijk venster; de entreedeur is verbreed en vernieuwd. Erboven loopt een zandstenen latei over vrijwel de gehele breedte, in vormgeving overeenkomstig met het huis. Aan de voorzijde bevindt zich een goot met overstek, afgewerkt met houten daklijst en klossen.

Waardstelling

Het woonhuis met toegangshek en garage is vanwege de cultuurhistorische - , architectuurhistorische - en ensemblewaarde van algemeen belang voor de gemeente Wassenaar

- als onderdeel van, als uitdrukking van en als herinnering aan de ontwikkelingsgeschiedenis van Wassenaar en de geschiedenis van de Lange Kerkdam in het bijzonder;
- vanwege de plaats die deze villa inneemt in het oeuvre van architect Van Doorn;
- als voorbeeld van een woonhuis in Nieuw Historiserende stijl;
- vanwege de gaaf bewaarde hoofdvorm en het eigentijdse en voor de bouwstijl typerende en zeer rijk uitgevoerde materiaalgebruik en detaillering;
- vanwege de detaillering en materiaalgebruik van het interieur;
- vanwege de ruimtelijk-functionele relatie tussen de complexonderdelen onderling;
- vanwege de detaillering en het materiaalgebruik van het toegangshek en garage;
- vanwege de ligging binnen en als onderdeel van een gebied met hoge stedenbouwkundige, landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten dat van rijkswege beschermd is als

dorpsgezicht, genaamd 'landgoederenzone van Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg';

- vanwege de beeldbepalende ligging aan een van de belangrijkste ontsluitingswegen van het centrum van Wassenaar.

Bijlagen

Foto's situatie 2012; afbeelding Google Earth; kadastrale kaart.

Literatuur/bronnen

Gemeentearchief/bouwdossiers; bezoek ter plaatse 19 juli 2012 en 4 december 2013;
www.bonas.nl; http://www.stichtingargus.nl/vrijmetselarij/ridders/rosj_711109.html;
Arve, P.Y. ten, 'De Lange Kerkdam, een dijk van een dam', 2012 (in voorbereiding);
Elffers, C., 'Mededelingen van de BNA, A. J. van Doorn 30 maart 1870 - 30 oktober 1950',
Bouwkundig Weekblad, jrg 68, 45(1950), 708;
'Moderne bouwkunst in Wassenaar 1900-1965', 2007, uitgave Comité Open Monumentendag Wassenaar;
Scheffer, C., 'Jongere bouwkunst en stedenbouw, Wassenaar', provincie Zuid-Holland, 1993.